

Tisztelt polgármester úr, tisztelt jelenlevők!

Nehéz helyzetben van az, akinek röviden kell jellemeznie Berzeviczy Albert életét, de ugyanakkor említene kell azokat a területeket, amelyeket rendkívül szerteágazó tevékenységével befogott. Ezért a mostani ünnepélyes alkalomkor csak az alapvető információkra hagyatkozunk.

Berzeviczy Albert Berzevicén született 1853. június 7-én, és 1936. március 22-én hunyt el Budapesten. Közgazdász, jogász, történetíró, művészettörténész és politikus volt. Felsőfokú tanulmányait Kassán és Budapesten végezte, államtudományi és bölcsészdoktori diplomát is szerzett. 1878-tól 1881-ig az eperjesi kollégiumhoz tartozó jogakadémia tanára volt. 1881-ben Eperjes országgyűlési képviselője lett. Parlamenti pályafutása 1882-től egészen 1918-ig tartott – egyszeri, 1906 és 1910 közötti parlamenten kívüli intervallummal. Két alkalommal volt a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban tanácsos illetve államtitkár, 1903 és 1905 között pedig miniszter. Mindegyik esetben kiemelten foglalkozott a felsőoktatás ügyeivel.

Bennünket azonban nem a politika, hanem a tudomány területén kifejtett tevékenysége érdekel, hiszen itt és most a tudósról és tudományszervezőről emlékezünk meg. Tudományszervezői tevékenysége rendkívül szerteágazó volt. Berzeviczyt 1904. május 13-án a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává, 1904. december 11-én igazgatósági tagjává, **1905. november 27-én pedig, Eötvös Loránd utódként, elnökévé választották, mely tisztségét csaknem egészen haláláig töltötte be.** Berzeviczy az MTA II. Osztályának (bölcsészet-, társadalom- és történettudományok) volt a tagja. Az MTA 1925. november 3-án ünnepelte fennállásának századik évfordulóját. Az ünnepségen Berzeviczy mondott nagy figyelemmel kísért elnöki megnyitó beszédet, amelynek a fő gondolata az volt, hogy „a tudomány az emberiség közjáva, melynek előmozdítása az összes művelt nemzetek közös feladata” és hogy az akadémiának sosem szabad szem elől tévesztenie ezt a küldetését. De Berzeviczy nem csak az akadémiát igazgatta, hiszen 1900-tól alelnökként, 1923 és 1936 között, haláláig a Kisfaludy Társaság elnöki tisztségét töltötte be. 1926-ban aktív részt vállalt a Magyar PEN Club megalapításában, melynek 1932-től haláláig elnöke is volt. Említést érdemel, hogy Berzeviczy első elnöke volt az 1895-ben megalakult Magyar Olimpiai Bizottságnak, mely Bizottság elnöki tisztségéről csaknem tíz évvel később, 1904-ben mondott le. Itt szeretném megemlíteni, hogy nagy élvezettel olvastam egy 1878-as túraleírását, amelyet

a Menguszfalvi völgyben abszolválta a Magas-Tátrában. Vagyis nemcsak sportpolitikus, de aktív turista is volt. Berzeviczy tagja volt a bécsi és a berlini tudományos akadémiának valamint a 15. században alapított nápolyi Accademia Pontaniana-nak is. Alapító elnöke volt az olasz-magyar kulturális kapcsolatokat ápoló, 1920-ban létrejött Korvin Mátyás Magyar-Olasz Tudományos, Irodalmi, Művészeti és Társadalmi Egyesületnek és tagja a lengyel-magyar kapcsolatok ápolását feladatának tekintő, elsősorban irodalommal foglalkozó Mickiewicz Társaságnak. Sok más, apróbb tisztségét is említhetnénk, de azt hiszem, ennyi is hű képet ad arról, micsoda munkabírási emberről emlékezünk meg itt ma.

Jelentős volt tudományos munkássága is. Fő műve az 1922 és 1937 között négy kötetben publikált „Az absolutizmus kora Magyarországon 1849-1865”. Az adatokban gazdag és hosszú időn át iránymutatónak számító könyvsorozat első kötetéért a szerző 1925-ben Akadémiai Nagyjutalomban részesült. Sokat elárul személyiségéről, hogy ő az Akadémiai Nagyjutalmat ajándékként visszaadta a Magyar Tudományos Akadémiának. A mű második kötete 1926-ban jelent meg. Sajátossága ennek a kötetnek, hogy Berzeviczy az az 1850-es évek Magyarországnak irodalmi-művészeti életét is részletekbe menően áttekinti. A munkát értékelő ismertetések szerzői kiemelték, hogy Berzeviczy igen terjedelmes levéltári és szakirodalmi forrásanyagot dolgozott fel és az egyes kérdéseket minden részletre figyelemmel kiterjedően, nemzetközi összefüggésben vizsgálta.

Berzeviczy Albert igen széles körű műveltséggel rendelkező, kora kiemelkedő tudós személyisége volt. A róla szóló megemlékezések szerint egy „literary gentleman”. Tudományos kutatásainak centrumában a jogon és nemzetgazdaságon (közgazdaságon) kívül a művészetek – elsősorban a képzőművészet – a történelem, a politika, valamint az oktatás- és művelődéspolitikai kérdései állottak. Nagy mennyiségű, magyarul, franciául, spanyolul, olaszul megjelent publikációi közül itt és most csak egyetlen emelek ki: „A középső felvidék szerepe tudományosságunk történetében”, Budapest 1901. Ebben felvázolja ennek a régióknak a történelmi Magyarország művelődéstörténetében játszott, máig kellően fel nem dolgozott és értékelt szerepét. Külön foglalkozik Bártfa, Kisszeben és Eperjes iskolatörténetével is. Ezzel állítva emléket szülőföldjének, amelyik most Berzeviczy Albertet egy emléktábla erejéig visszaadja a jelenkornak.